

การศึกษาองค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีหบกเป็งล่องฟ้าไห้สาพระธาตุดอยตุง ใน จังหวัดเชียงราย

TO STUDY OF THE KNOWLEDGE AND PROMOTION OF THE HOK PENGLONG FAR WAI SA PHRATHAT DOI TUNG FESTIVAL IN CHIANG RAI PROVINCE

พระมหาสงกรานต์ จิรวาทโน (จันทาพูน)

Phramaha.Songkran Chirawattano(Chantapoon)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

kanzazag1212@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของพระธาตุดอยตุง 2. เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีหบกเป็งล่องฟ้าไห้สาพระธาตุดอยตุง 3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีหบกเป็งล่องฟ้าไห้สาพระธาตุดอยตุง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เอกสาร การสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

1) พระธาตุดอยตุง มีสององค์ แต่สร้างคนละสมัยกันกล่าวคือ องค์แรกสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอู่ตรราช กษัตริย์องค์ที่ 3 ผู้ปกครองเมืองโยนก และองค์ที่สองสร้างขึ้นในสมัยพญามังรายนราธิราช กษัตริย์องค์ที่ 4 ผู้ปกครองเมืองโยนก ดังนั้นจึงทำให้พระธาตุดอยตุงมีเจดีย์สององค์มาจนถึงทุกวันนี้

2) เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 4 (เดือน 6 เหนือ) พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้จัดประเพณีสรงน้ำพระธาตุขึ้นทุกปี ถือเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีสำคัญของจังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

3) มีการถ่ายทอดกิจกรรมประเพณีหบกเป็งล่องฟ้าไห้สาพระธาตุดอยตุงสู่สังคม นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายเป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์และมีเจ้าคณะจังหวัดเชียงรายเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ร่วมกันเป็นผู้นำในการถ่ายทอดประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีหบกเป็งล่องฟ้าไห้สาพระธาตุดอยตุง ให้เป็นที่รู้จักผ่านทุกช่องทางและเพื่อเป็นประโยชน์แก่อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

คำสำคัญ: พระธาตุดอยตุง, การอนุรักษ์และการส่งเสริม, ถ่ายทอดกิจกรรม

Abstract

This article has two objectives as the following: 1) to study the history and historical backgrounds of Phrathat Doi Tung, 2) to preserve and promote the Tradition of the sixth Full Moon Night of Lunar Month to pay homage to Phrathat Doi Tung, 3) to pass on the faculty of knowledge of the said tradition. This is the qualitative research. The instruments for collecting data are related documents, in-depth interview, with other related researches. The research results are;

(1) Phrathat Doi Tung has two pagodas but they were built in the different time. The first one was built in the reign of king Ajuttaraj, the third king of Yonok kingdom while the second one in the reign of King Phaya Meng Rai Narraj, the fourth king of the same kingdom. Thus, the two pagodas appeared to be present on Doi Tung until today.

(2) So on the full moon night of the fourth month (or the sixth month of the north), Buddhists will organize the tradition of pouring water to the Phrathat every year. Doing this is said to preserve and promote this important tradition of Chiangrai province including to encourage tourism industry in Chiangrai to be more popular as well.

(3) To pass on the activities of the mentioned tradition to last for good. It also found that in this tradition the Chiang Rai Provincial Governor acting as the Chairman of lay people together with the Chief of the Ecclesiastical Provincial Governor acting as Chairperson of monks have passed on the tradition of paying homage to the Phrathat Doi Tung to the society widely and for the benefits of next generations to come.

Keywords: Phrathat Doitung; Preservation and promotion; pass on activities.

บทนำ

พระธาตุดอยตุง ตั้งอยู่บริเวณส่วนที่เรียกว่าหน้าอกของดอยนางนอน ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวเขา ดอยตุงมีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองเชียงรายประมาณ 46 กม. เป็นที่บรรจุพระรากขวัญเบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้า) ของพระพุทธเจ้า นำมาจากมัยมประเทศ นับเป็นครั้งแรกที่พระพุทธศาสนาได้ลี้ภัยจากวงศ์ ได้มาประดิษฐานที่ล้านนาไทย เมื่อก่อสร้างพระสถูปบรรจุ พระบรมสารีริกธาตุนี้ ได้ทำธงตะขาบ (ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า ตุง) ใหญ่ยาวถึงพันวา ปักไว้บนยอดดอย ถ้า หากปลายธงปลิวไปไกลถึงเมืองไหน ก็กำหนดเป็นฐานพระสถูป เหตุนี้ ดอยหรือภูเขาแห่งนี้จึงถือเป็น ที่ ประดิษฐานปฐมเจดีย์แห่งล้านนาไทย จึงปรากฏนามว่า “ดอยตุง” (สรสวดี อ่องสกุล, 2552 : 42)

พระธาตุดอยตุง เป็นปูชนียสถานที่สำคัญ เมื่อถึงเทศกาลนมัสการพระธาตุดอยตุง ในวันเพ็ญเดือน 4 จะมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและเพื่อนบ้านจากประเทศใกล้เคียง เช่น ชาวเชียงตุงในรัฐฉาน ประเทศ สหภาพเมียนมาร์ ชาวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ เดินทางเข้ามานมัสการทุกปี พระธาตุดอยตุงถือเป็น พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีกุน ที่นิยมมาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล นักท่องเที่ยวสามารถ มองเห็นพระธาตุดอยตุงได้ในระยะไกลเนื่องจากพระธาตุดอยตุงตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณสองพัน เมตร ตามตำนานพงศาวดารโยนก กล่าวว่า พระธาตุดอยตุงสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอู่ทองราช กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์โยนก ราวปี พ.ศ. 1-100 โดย พระมหากัสสปเถระได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุพระราก ขวัญเบื้องซ้าย ถวายแด่พระเจ้าอู่ทองราช ท่านจึงให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนั้นไว้บนดอยแห่งนี้ ทั้งนี้พระองค์ได้พระราชทานทองคำให้พวกลาวจากเป็นค่าที่ดิน ต่อมาในสมัยพญามังรายนราช กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์โยนก ราวปี พ.ศ. 100-150 โดยพระมหาวชิโรโทธิเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุ 50 องค์ ถวาย แด่พญามังรายนราช ท่านจึงให้สร้าง พระเจดีย์อีกองค์หนึ่งตั้งอยู่ใกล้กับเจดีย์องค์เดิม นับจากนั้นเป็น ต้นมาพระธาตุดอยตุงจึงมีเจดีย์สององค์เคียงคู่กันมาจนถึงทุกวันนี้ (พระยาประชาภิจักรจักร [แช่ม บุนนาค], 2562 : 182-185)

ดังนั้น ชาวจังหวัดเชียงราย นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายและทุกภาคส่วน ร่วมถึงประสาน ความร่วมมือกับฝ่ายคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินร่วมกันจัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัด กิจกรรมประเพณีหกลั้งฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุงขึ้นเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและ ถ่ายทอดประชาสัมพันธ์กิจกรรมอันดีงามนี้สู่สังคม โดยผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทุกช่องทาง เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ วิทยุและโทรทัศน์ สื่อโซเชียล ฯลฯ (สรารุช คำฟูบุตร, 2564 : ออนไลน์)

บทความวิจัยนี้นำเสนอเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีทักเบ็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุ
ดอยตุง กระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมตลอดจนถึงกระบวนการถ่ายทอดประเพณีทักเบ็งล่องฟ้าไหว้
สาพระธาตุดอยตุงสู่สังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีทักเบ็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง
2. เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีทักเบ็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง
3. เพื่อถ่ายทอดกิจกรรมประเพณีทักเบ็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุงสู่สังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร จาก หนังสือ วารสาร งานวิจัย และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2) การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการส่งเสริมประเพณีทักเบ็งล่องฟ้า
ไหว้สาพระธาตุดอยตุง โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ แบบปลายเปิด กับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านประเพณี วัฒนธรรม
พิธีกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง
- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัย ได้
กำหนดประเด็นที่ต้องการทราบ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการทราบ
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ภาคเอกสารเป็น
การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ
ใช้ แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกการสนทนากลุ่ม
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (2) การตรวจสอบข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บ
รวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า พระธาตุดอยตุง ตั้งอยู่บนดอยนางนอน ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 4 (เดือน 6 เหนือ) จะมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและเพื่อนบ้านจากประเทศใกล้เคียงเดินทางเข้ามานมัสการทุกปี ถือเป็นพระธาตุประจำปีของคนเกิดปีกุน ที่ชาวพุทธนิยมมาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ตามตำนานพงศาวดารโยนก (พระยาประชากิจกรจักร [แช่ม บุนนาค], 2562 : 168-173) กล่าวว่า พระธาตุ ดอยตุงองค์แรก สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอชุตราช กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์โยนก ราวปี พ.ศ.1-100 โดยพระมหากัสสปะเถระได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้าย ถวายแด่ พระเจ้าอชุตราช ท่านจึงให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนั้นไว้บนดอยแห่งนี้ ต่อมาในสมัยพญามังรายนราธิราช กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์โยนก ราวปีพ.ศ.100-150 โดยมีพระมหาวชิโรทธิเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุ 50 องค์ มาถวายแด่พญามังรายนราธิราช ท่านจึงให้สร้างพระเจดีย์องค์ที่สอง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับเจดีย์องค์แรก นับแต่นั้นเป็นต้นมาพระธาตุดอยตุงจึงมีสององค์เคียงคู่กันจนถึงปัจจุบัน

พระธาตุดอยตุง
องค์ที่ 1

พระธาตุดอยตุง
องค์ที่ 2

ภาพที่ 1 พระธาตุดอยตุง

2. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีหกก่อกำฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง พบว่า จังหวัดเชียงราย โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นประธานในการทำกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีหกก่อกำฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยจัดกิจกรรมเดินจาริกไหว้สาพระธาตุดอยตุง ซึ่งได้เชิญชวนหน่วยงานส่วนราชการ พ่อค้า ประชาชน และคณะสงฆ์ ทุกหมู่เหล่า ได้ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีดังกล่าว นับว่าเป็นการรักษาไว้ซึ่งด้านความเชื่อของ

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
บาคริวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khrua Sriwichai Towards
Contemporary Civilization”

ชาวล้านนา และเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ของจังหวัดเชียงราย ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ภาพที่ 2 งานเดินจาริกแสวงบุญพระธาตุดอยตุง ปี 2564

3. การถ่ายทอดกิจกรรมประเพณีหกล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุงสู่สังคม พบว่า ส่วน
ราชการจังหวัดเชียงราย คณะสงฆ์จังหวัดเชียงรายและทุกภาคส่วน ได้ดำเนินการถ่ายทอดกิจกรรม
ผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทุกช่องทาง เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล
วิทยุและโทรทัศน์ สื่อโซเชียล ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐ
และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ปัจจุบันมีผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกิจกรรมประเพณีหกล่องฟ้าไหว้สา
พระธาตุดอยตุงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่ทราบกิจกรรม โดยผ่านช่อง
ทางการประชาสัมพันธ์ทางจังหวัดเชียงราย คณะสงฆ์ ฯลฯ ที่ช่วยกันจัดประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่
จะสามารถประชาสัมพันธ์ได้ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ วิทยุท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 3 ป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีหกล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง ปี 2564

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องนี้มีประเด็นที่น่าสนใจควรอภิปราย 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับความเชื่อของชาวพุทธล้านนา เชื่อว่าเป็นสถานที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้ายและพระบรมสารีริกธาตุ 50 องค์ ซึ่งสอดคล้องกับพระยาประชากรกิจกรจักร [แหม่ม บุนนาค], 2562 : 182-185 ที่กล่าวถึงประวัติการสร้างพระธาตุดอยตุง ไว้แล้วนั้น จึงทำให้ชาวพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า เมื่อได้มากราบสักการะแล้ว จะทำให้เกิดความสุขความเจริญทั้งในด้านการงาน การเงิน การดำเนินชีวิต ตลอดจนถึงประสบผลสำเร็จในชีวิต ประเด็นผู้วิจัยเห็นว่า ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อส่วนบุคคลของชาวล้านนา หากต้องการให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง ต้องประกอบด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 เครื่องทำให้ถึงซึ่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพึงพอใจ วิริยะ ความพากเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ในการงาน และวิมังสา หมั่นตรึงตรองในกิจการการงานนั้นอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 2 การอนุรักษ์และส่งเสริมแต่เดิม เมื่อถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6 เหนือพุทธศาสนิกชนแต่ละชนเผ่า จะเดินจาริกขึ้นไพร่ไปไหว้สาพระธาตุดอยตุงในวันรุ่งขึ้น ปีละ 1 ครั้ง สาเหตุที่ต้องเดินจาริกเป็นกลุ่ม เนื่องจากไม่สะดวกในการเดินทาง เส้นทางเป็นป่ารก ภูเขาสูงเป็นบางช่วง อันตรายจากสัตว์ป่าต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเดินทางกันเป็นกลุ่มเป็นขบวน แต่ปัจจุบันนี้แตกต่างจากอดีตอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ปัจจุบันมีเส้นทางในการเข้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง สะดวกสบาย มียานพาหนะ พุทธศาสนิกชนสามารถขึ้นไปสักการะได้ทุกวัน รวมถึงมีหน่วยงานรักษาความปลอดภัย ดอยตุงคอยให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก จึงเกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมในระดับจังหวัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธชินวงศ์วิวัฒน์ (2564 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า จังหวัดเชียงรายอยู่เหนือที่สุดของประเทศไทย โอบล้อมไปด้วยขุนเขาและสายหมอก ซึ่งไม่ว่าจะไปเช็กอินเมื่อไหร่ก็มีหลายคนแอบอิจฉาและถ้าใครยังไม่มีแผนในใจ เราขอแนะนำที่นี่เลย “ดอยตุง” โครงการพัฒนาดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีสถานที่และประสบการณ์ท่องเที่ยวใหม่ ๆ มากมายรอให้ได้มาสัมผัสแบบเที่ยววันเดียวคงไม่เต็มอิ่ม มีบรรยากาศที่เย็นสดชื่นสบายแล้วยังได้กราบสักการะพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเชียงรายอีกด้วย ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่สมควรสนับสนุนเพราะบริเวณพื้นที่พระธาตุดอยตุง มีภูมิทัศน์และสภาพ

อาการที่ดี เป็นที่นิยมของเหล่านักท่องเที่ยวทั้งหลายและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดี
งามของจังหวัดเชียงรายสู่ชนรุ่นหลัง

ประเด็นที่ 3 การถ่ายทอดโดยผ่านส่วนราชการจังหวัดเชียงราย โดยผู้ว่าราชการจังหวัด
เชียงรายและทุกภาคส่วน ได้ดำเนินการถ่ายทอดกิจกรรมผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทุกช่องทาง
เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล วิทูรย์และโทรทัศน์ สื่อโซเชียล ฯลฯ นอกจากนี้
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ได้ประสานความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย โดยมีเจ้าคณะ
จังหวัดเชียงรายเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ รับนโยบายไปถ่ายทอดประชาสัมพันธ์กิจกรรมดังกล่าวผ่านคณะ
สงฆ์และพุทธศาสนิกชน ซึ่งสอดคล้องกับพระครูวิมลศิลปกิจ (2564 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า จะเห็นได้ว่า
ปัจจุบันมีทั้งชาวพุทธและชาวต่างศาสนา เข้ามาท่องเที่ยวสักการะพระธาตุดอยตุงมากขึ้น ทั้งชาวไทย
และชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวเขาที่เดิมนับถือศาสนาอื่นเริ่มทยอยเข้ามานับถือพระพุทธศาสนา
เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีความร่วมมือของชาวจังหวัดเชียงรายทุกภาคส่วน อีกทั้งยังเป็นการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น ก็เพราะเกิดจากความร่วมมือกันจากทุกภาค
ส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงฝ่ายสงฆ์ ที่รวมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับการถ่ายทอดเผยแพร่งิจกรรม
ประเพณีหกลีงฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง สู่สังคมอย่างแพร่หลาย ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า สมควร
ที่จะร่วมกันสนับสนุนการถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้และกิจกรรมประเพณีหกลีงฟ้าไหว้สา
พระธาตุดอยตุงให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวโลกให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ และเพื่อเป็นการถ่ายทอด
วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามนี้สู่ชนรุ่นคนรุ่นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีหกลีงฟ้าไหว้สา
พระธาตุดอยตุงในครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในหลายประเด็น ดังนี้

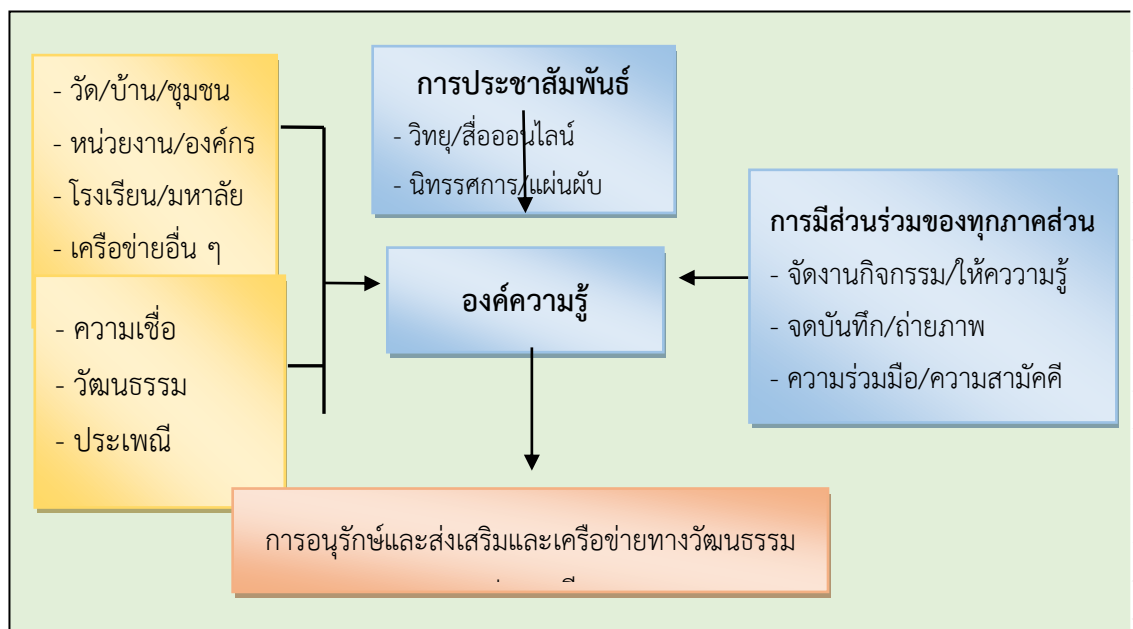
1) ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างพระธาตุดอยตุง สององค์ติดกัน กล่าวคือ พระธาตุทั้ง
สององค์มิได้สร้างขึ้นในเวลาเดียวกัน พระธาตุเจดีย์องค์แรกที่อยู่ใกล้กับอุโบสถ เป็นพระธาตุที่บรรจุ
พระบรมสารีริกธาตุ (พระรากขวัญเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า) ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอชุตราช
กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์โยนก โดยมีพระมหากัสสปเถระเป็นผู้นำมาถวายแก่พระเจ้าอชุตราช
เพื่อนำบรรจุสร้างเป็นพระธาตุเจดีย์ (พระธาตุดอยตุง องค์ที่ 1) ส่วนพระธาตุองค์ที่สองที่ตั้งอยู่ถัดจาก
พระธาตุเจดีย์องค์ที่หนึ่งเป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 50 องค์ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพญามัง
19-20 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ หอประชุมสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายงานราช กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์โยนก โดยมีพระมหาวชิราวุธเถระได้นำมาถวายแก่พญามังราย
นราช เพื่อนำบรรจุสร้างเป็นพระธาตุเจดีย์ (พระธาตุดอยตุง องค์ที่ 2) ดังนั้นจึงทำให้พระธาตุดอยตุง
มีเจดีย์สององค์มาจนถึงทุกวันนี้

2) เกิดภาวคิเครือข่ายอนุรักษและส่งเสริมประเพณีหูกเป็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง
กล่าวคือ ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไป ทั้งชาวพุทธและ
ชาวต่างศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษและส่งเสริมประเพณีหูกเป็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอย
ตุง ตลอดจนถึง เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในด้านเชิงการท่องเที่ยวในจังหวัดขึ้น

ดังนั้น จึงส่งผลให้ชาวจังหวัดเชียงราย รวมถึงพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
ทั่วโลก เกิดความรักความหวงแหนและตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษสืบสานประเพณีหูกเป็ง
ล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุงและเห็นถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยมีสรุปกระบวนการอนุรักษและ
ส่งเสริมประเพณีหูกเป็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุงไว้ ดังนี้

แผนภาพ กระบวนการอนุรักษและส่งเสริมประเพณีหูกเป็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง

สรุป

จากการศึกษาเรื่องนี้ ในภาพรวม พบว่า พระธาตุดอยตุง มีสององค์ แต่สร้างคนละสมัยกัน กล่าวคือ องค์แรกสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอชุตราช กษัตริย์องค์ที่ 3 ผู้ปกครองเมืองโยนก และองค์ที่สองสร้างขึ้นในสมัยพญามังรายนราช กษัตริย์องค์ที่ 4 ผู้ปกครองเมืองโยนก ดังนั้นจึงทำให้พระธาตุดอยตุงมีเจดีย์สององค์มาจนถึงทุกวันนี้ อีกทั้งยังถือเป็นพระธาตุประจำปีนักษัตรปีกุนซึ่งชาวพุทธนิยมมาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 4 (เดือน 6 เหนือ) พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้จัดประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุขึ้นทุกปี ถือเป็นประเพณีที่จังหวัดเชียงรายได้จัดสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นงานอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีสำคัญของจังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยผู้วิจัยสันนิษฐานจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ว่า พระธาตุเจดีย์องค์ที่ใกล้กับอุโบสถ เป็นพระธาตุองค์แรกที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอชุตราชและพระธาตุองค์ที่สองที่อยู่ถัดไปเป็นพระธาตุองค์สองที่สร้างขึ้นในสมัยพญามังรายนราช

ข้อเสนอแนะ

- การประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเป็นภาษาสากลหรือภาษาอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เป็นต้น
- ในการให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาหรือผู้ที่มาเยี่ยมชมสถานที่ ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือผู้ให้ความรู้ประจำจุด
- เพื่อความสะดวกต่อการติดต่อหรือสอบถามข้อมูล ด้านอื่น ๆ ควรจัดทำช่องทางการติดต่อผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทำป้ายโปสเตอร์ สื่อออนไลน์ Google Facebook เป็นต้น

References

- พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค). (2562). *พงศาวดารโยนก*. กรุงเทพมหานคร : ไร่ไพเพรส จำกัด.
- พระครูวิมลศิลปกิจ. (19 ตุลาคม 2564). รองเจ้าคณะอำเภอเวียงชัย. สัมภาษณ์.
- พระพุทธิวงศ์วิวัฒน์. (17 ตุลาคม 2564). ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2552 : 42). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.

รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พระพุทธศาสนา กับ แนวโน้มโลกยุคใหม่ : วิถีครู
บาศรีวิชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย” “Buddhism and New Global Trends : The Footprint of Khruba Sriwichai Towards
Contemporary Civilization”

สรารุช คำฟูบุตร. (2563). สืบสานประเพณีทกเป็งล่องฟ้าไหว้สาพระธาตุดอยตุง ประเพณีนัมัสการ
และสร้างน้ำพระธาตุดอยตุง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://www.77kaoded.com/news/
big/1381407](https://www.77kaoded.com/news/big/1381407) [15 ตุลาคม 2564].